

Інноваційні чинники економічного зростання

УДК 330.341:004.9; JEL classification: L50; L60; L86; L96

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-1-1>

СЕЛЕЗНЬОВА Галина Олександрівна, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та організації бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, <https://orcid.org/0000-0003-1942-923X>

ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Селезньова Г. О. Процеси цифровізації економіки та їх вплив на конкурентне середовище.

В останні десятиліття світ переживає модернізацію традиційних виробничих галузей та галузей сфери послуг в умовах глобального проникнення нових інформаційних технологій у всі сфери життя людського суспільства. Цифровізація (чи економіка, що залежна від цифрових технологій) надає нового імпульсу створенню нових ринків, нових цифрових навичок та можливостей як у суспільстві, так і у бізнесі й державі. Цифровізація економіки є певним етапом сучасного розвитку науково-технічного прогресу, який пов'язаний з широким впровадженням інтернет-мереж, комп'ютерно-інформаційних технологій, електронної торгівлі та комерції, хмарних сервісів у виробничу, соціальну, громадську та інші сфери діяльності, а також зачіпає всі сектори економіки. Розвиток інформаційних технологій і систем сьогодні дозволяє не лише полегшити роботу та керівництво компанією, а й удосконалити діяльність підприємства загалом, сформуванати нові можливості, підвищити ефективність роботи кожного окремого працівника та персоналу загалом. Вплив інформаційних технологій є на всіх етапах діяльності підприємства – починаючи від бізнес-планування аж до зміни напрямку діяльності. В даний час успішно завершуючи індустріалізацію і переходячи до Індустрії 4.0, країна здійснює переведення в «цифру» всіх видів економічної діяльності, прискореними темпами створюючи та розвиваючи нові інноваційні продукти та технології, в яких домінують цифрові платформи, штучний інтелект, інформатизація та автоматизація. Основною метою економічних трансформаційних процесів цифровізації є трансформація виробництва у гнучке пристосоване до існуючих реалій, що збільшує конкурентоспроможність країни у «цифровому просторі». В даний час цифровізація – це засіб отримання необхідних результатів, що відповідають потребам сучасного суспільства та потребам бізнесу щодо отримання додаткових прибутків. Цифрова економіка вимагає не тільки знань про передові товари та послуги, а й підвищення значущості інновацій у сталому розвитку світової економіки. Обсяги інформації, властиві цифровій економіці, докорінно змінюють функціонування ринків, створюючи нові можливості розвитку. Змінюються і процеси управління, які в цифровій економіці ґрунтуються на прозорості процесів управління та прийняття рішень, а також на повноті та точності вихідної інформації. Саме цифрові технології дозволяють обробляти значні масиви інформації з метою прийняття оптимальних економічних рішень, а також підвищення якості даних, що обробляються.

Ключові слова: цифрова економіка, цифрові технології, цифровізація, економічні процеси, конкурентне середовище.

Постановка проблеми. В умовах посилення глобальної конкурентоспроможності країн та технологічного розвитку світової економіки виникає необхідність формування економічних відносин, що базуються на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій. Як показує світовий досвід, цифровізація сьогодні є ключовим чинником економічного зростання, розвитку та добробуту нації.

Якісні зміни в економіці та суспільстві актуалізували розвиток цифрового сегмента економіки. Керівники організацій та приватні особи завдяки новим технологіям та платформам отримали можливість знижувати трансакційні витрати взаємодії у зростаючому масштабі, а також встановити більш тісні контакти з суб'єктами господарювання та державними органами. Усе це є передумовою до формування економіки, заснованої на мережевих послугах – цифрових та

електронних. Так, цифрова економіка детермінувала новий етап вдосконалення управління виробництвом товарів та послуг, а також самим виробництвом на основі наскрізного застосування сучасних інформаційних технологій, починаючи від «інтернету речей» і закінчуючи технологіями електронного уряду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифровізація є одним із головних факторів зростання світової економіки в найближчі роки і стає предметом дослідження вчених та практиків, що відображають це у своїх наукових працях – В. Вікнянська, А. Гулей, А. Жаворонок, К. Ковтонюк, А. Косач, В. Ляшенко, П. Нікіфоров, К. Шапошников та інші.

Незважаючи на велику кількість досліджень щодо різних аспектів розвитку цифрової економіки, все ж подальшого поглибленого дослідження вимагають питання оцінки сучасного стану такого типу економічної системи.

Мета статті дослідити особливості впровадження цифрових технологій та їх вплив на розвиток конкурентного середовища та економічної системи країни.

Виклад основного матеріалу. Отже, цифрова економіка – це новий вид економічних відносин, який проникає у всі галузі світового ринку й активно розвивається. Цифрова економіка вже незабаром може стати провідним сегментом, тригером зростання та розвитку економічної системи в цілому. Цифрова трансформація організацій, як комерційних, так і некомерційних (зокрема державних), – це реакція в розвитку й активне поширення у світі нових інформаційних цифрових технологій.

На еволюцію економічних процесів впливають велика кількість чинників:

- стрімка зміна технологій. За рахунок цифровізації змінюються економічна та соціальна системи. За рахунок ІКТ розвивається сервісний сектор та знижується частка матеріальної діяльності;

- трансформація ринків та галузей. Відбувається формування екосистем на основі цифрових платформ, що призводить до зміни способів організації та здійснення трудових відносин та трудової діяльності, руйнування частини бізнес-моделей та виробництва. Екосистема цифрової економіки – це партнерство організацій, що забезпечує постійну взаємодію технологічних платформ, прикладних інтернет-сервісів, аналітичних систем, інформаційних систем органів державної влади, організацій і громадян, що їм належать. Через це втрачають значення традиційні бар'єри входу на ринок, межі набувають рухливості і постійно змінюються;

- надмірність фінансового капіталу. У сучасних умовах обмежувачем зростання фірм замість нестачі фінансових ресурсів стає нестача талантів та ідей. Фінансові ринки еволюціонують за допомогою крауд-технологій. Застосування технології блокчейн дозволяє формувати децентралізовані системи платежів, акумулювати фінанси за рахунок залучення платежів криптовалютами, знижувати витрати на IT-інфраструктуру та проведення трансакцій;

- зміна мотивації працівників та ринку праці. Значна частина існуючих професій стає неактуальною за рахунок автоматизації виробництва, «Інтернету речей», робототехніки, штучного інтелекту та ін. Мотивація працівників формується на основі укладання нетрадиційних контрактів з роботодавцем на основі неповної зайнятості чи зайнятості за проектами. За рахунок інформаційних

технологій активно розвивається фріланс та «монетизація» знання;

- зміна характеру конкуренції. Замість чистої конкуренції розвиваються моделі співконкуренції та партнерства при пошуку та створенні нових ринкових ніш/ринків. Ринкове лідерство стає нестійким за допомогою появи можливостей швидкого копіювання та імітації активів. Традиційний бізнес наражається на загрози з боку цифрових компаній, що практикують розвиток суміжних напрямів у спочатку незв'язаних галузях;

- нові моделі поведінки споживачів. Поведінка споживачів стає дедалі непослідовною і непередбачуваною, оскільки вони перестають бути пасивними учасниками процесу отримання товару/послуги. Споживачі отримують вільний доступ до ринкової інформації, стають більш вимогливими до сервісу та змінюють своє ставлення до цінності на різних рівнях піраміди.

Особливо слід зазначити, що стрімкість процесів цифровізації збільшується через невизначеність довкілля та здійснює вплив на управління фірмами. При описі динамізму та нелінійності розвитку зовнішнього середовища все частіше дослідниками використовується абревіатура VUCA [1, 2 та інші].

Volatility – нестабільність;

Uncertainty – невизначеність;

Complexity – складність;

Ambiguity – неоднозначність.

Ці характеристики стали актуальні через технології, що швидко розвиваються, розширення інформаційного простору, через який людині доводиться переробляти величезні обсяги інформації, через професії, що швидко застарівають, неможливості прогнозувати більш-менш віддалене майбутнє, поєднання різних соціальних ролей і т.д.

Концепція VUCA виникла в 1990-х серед американських військових. Вона пропонує способи дії в мінливих, нестабільних, хаотичних і непередбачуваних обставинах військових дій. У бізнес-середовищі термін став використовуватися після світової фінансової кризи 2008–2009 років, а з початком пандемії набув особливої актуальності.

На перший план у хаотичному та непередбачуваному бізнес-середовищі виходять наступні навички, якості та компетенції:

емоційний інтелект – важливим стає вміння комунікувати, налагоджувати зв'язки та виявляти емпатію;

soft skills – особисті якості, такі як організаторські здібності, критичне мислення, здатність працювати в команді тощо;

lifelong learning – здатність постійно вчитися протягом усього життя, а також забувати про непотрібне;

open mindset – відкритість до нової інформації, здатність слухати, дивитися на проблему з різних точок зору;

адаптивність – здатність швидко пристосовуватися до середовища, що змінюється.

VUCA – хаотичне бізнес-середовище, що швидко змінюється, яке стало новою реальністю. Ця реальність трансформує не тільки підхід компаній до ведення бізнесу, а й модель лідерської поведінки.

Проте з розвитком цифровізації економічні суб'єкти, крім ризиків, отримують можливість знизити негативний вплив перелічених факторів.

Дослідження показали, що саме цифрові платформи дозволяють фірмам створювати конкурентні переваги та нові комунікації з іншими економічними суб'єктами в умовах непередбачуваності зовнішнього середовища, що ще раз було підтверджено під час пандемії коронавірусу, що позначилася на можливостях взаємодій багатьох учасників ринків.

Науковці виділяють певні особливості сучасних економічних процесів, зумовлені розвитком цифрової економіки, які полягають у формуванні:

глобальної екосистеми цифрової економіки та глобального цифрового простору;

якісно нової структури економічних активів, що відповідають економічним пріоритетам цифрової економіки;

підходів до організації виробничих галузей, галузі торгівлі, сфери послуг, що враховують досягнення цифрової економіки та ефективні в умовах формування та розвитку глобального цифрового простору;

принципів ефективного управління сформованими та вдосконалення управління існуючими економічними активами (ресурсами);

умов для активної участі бізнес-спільноти та цивільного населення у формуванні простору цифрової економіки за рахунок створення привабливих організаційних та нормативно-правових умов та простору довіри до цифрового середовища;

системи забезпечення безпеки та суверенітету національного простору цифрової економіки.

Фахівці компанії McKinsey вважають, що, перш за все, керівники повинні прийти до загальної мови, щоб зрозуміти, що для них означає «цифровий». Тоді відправною точкою для успіху є розробка чітко визначеної, узгодженої цифрової стратегії, яка повністю

інтегрована із загальною корпоративною стратегією. При цьому компанії отримують правильну цифрову стратегію, відповідаючи на три важливі запитання:

де відкриються найцікавіші цифрові можливості та загрози?

як швидко і в якому масштабі може статися цифровий збій?

які найкращі відповіді для активного використання цих можливостей і перерозподілу ресурсів від найбільших загроз?

По-друге, успіх залежить від здатності інвестувати у відповідні цифрові можливості, які добре відповідають стратегії, і робити це в масштабі. Правильні можливості допоможуть йти в ногу зі своїми клієнтами, оскільки оцифрування змінює спосіб, у який вони досліджують і розглядають продукти та послуги, взаємодіють і роблять покупки на шляху до прийняття цифрового споживача.

По-третє, хоча технічні можливості, такі як аналіз великих даних, керування цифровим вмістом та оптимізація пошукових систем, є вирішальними, сильна та адаптивна культура може допомогти заповнити їх недолік. Компанія має використовувати різні підходи щодо тестування й навчання, які включають автоматизацію, моніторинг, спільний доступ до спільноти та співпрацю, щоб об'єднати раніше ізольовані функції та процеси в культуру, яка швидко розвивається та є орієнтованою на продукт. Але акцент має робитися не тільки на здатності навчатися, але й відрізнятися зовнішньою орієнтацією, ризикованістю, швидкістю, гнучкістю та внутрішньою співпрацею.

По-четверте, компанії повинні узгодити свої організаційні структури, розвиток талантів, механізми фінансування та ключові показники ефективності (KPI) з обраною ними цифровою стратегією.

У сукупності це дозволить розробити дорожню карту високого рівня для керівних команд відомих компаній, які прагнуть йти в ногу з цифровою епохою.

Рівень перетворення діяльності організацій значно залежить від сфери та регіону [4, с. 154]. Бізнес, що не потребує значної фізичної присутності, повністю та відносно легко переходить на цифрові платформи (сфера послуг, банківські та фінансові операції, розробка програм та додатків, розважальний бізнес та ін.). Менш гнучкі промислові підприємства, багато з яких наразі ще не автоматизували систему управління бізнес-процесами, значно відстають у розвитку. Компанії, що працюють на ринку b2b, прагнуть цифровізації як мінімум на рівні

взаємодії зі споживачами. Локальні вузькопрофільні невеликі фірми перебувають у пошуку рішень щодо перебудови бізнесу з метою збільшення продуктивності.

Також є регіональні розриви щодо можливостей впровадження цифрових технологій, що пояснюється різним рівнем доступності до інтернету в містах та селах, різним рівнем доходів населення та безробіття. Визнають також певні гендерні розриви [4, с. 159].

До викликів, з якими стикаються багато країн світу, можна віднести необхідність розроблення відповідної нормативно-правової бази, збільшення обсягу інвестицій, що спрямовуються на розвиток бізнесу (особливо, інноваційного), а також необхідність розвитку цифрового мислення.

Також негативними наслідками розвитку цифрової економіки є:

зростання кіберзлочинності;

технологічна вразливість створеної цифрової інфраструктури;

швидке старіння техніки та, як наслідок, наявність проблеми її утилізації;

зростання технологічної залежності від закордонних;

ослаблення технологічної та економічної безпеки як на рівні країни в цілому, так і окремих галузей та підприємств.

Ще одне джерело конкурентного підриву, яке дають цифрові технології, – здатність перетинати межі галузей. Це дозволяє на міжгалузевому рівні використовувати клієнтські бази, інфраструктуру та технології.

Можна уявити, як підвищується ефективність підприємства, як різко скорочуються витрати. Прикладом може бути використання телекомунікаційних компаній у галузі автотранспорту та охорони здоров'я.

Розмір компанії також може стати конкурентною перевагою за умови ефективності. Усе це – зрушення із боку пропозиції.

На підрив конкурентів у бізнесі можуть впливати зміни з боку ринкового попиту. Цифрові технології створюють прозорість, нові моделі споживчої поведінки на основі доступу до мобільних мереж та даних. У відповідь компанії адаптують методи розробки, маркетингу та постачання, змушені створювати нові продукти та послуги.

Після четвертої промислової революції відбулося зрушення від простого поширення інформаційної технології до більш складної інновації на основі поєднання різних технологій новими способами. В результаті компанії змінюють форми та методи бізнесу, отримуючи можливість створювати вартість у нових сегментах ринку або знаходити нові

центри створення вартості у своїх колишніх галузях.

Отже, конкурентний підрив як з боку попиту, так і з боку пропозиції змушує компанії завжди бути інноваційними, тобто постійно перебудовуватися та змінюватися.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна зробити висновки щодо збільшення впливу цифрових технологій та рівня їх використання суб'єктами господарювання на конкурентне середовище та рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

До особливостей впливу цифровізації економіки на конкуренцію та конкурентні відносини можна віднести розвиток моделі співконкуренції та партнерства замість чистої конкуренції, яке доцільне при пошуку та створенні нових ринкових ніш/ринків. Ринкове лідерство стає нестійким за допомогою появи можливостей швидкого копіювання та імітації активів. Традиційний бізнес наражається на загрози з боку цифрових компаній, що практикують розвиток суміжних напрямів у спочатку незв'язаних галузях.

Ще однією особливістю цифрової економіки є суттєве зниження бар'єрів для входу в галузь, їх рухливість та зміна. Через зниження витрат взаємодії між суб'єктами ринку багато локальних ринків стають глобальними. Для суб'єктів ринку це означає зменшення їх залежності від розташування покупців і постачальників та розширення кола конкурентів.

Крім цього, поведінка споживачів стає дедалі непослідовною і непередбачуваною, що обумовлено активізацією їх ролі у процесі отримання товару/послуги. Вони отримують вільний доступ до ринкової інформації, стають більш вимогливими до сервісу та змінюють своє ставлення до цінності на різних рівнях піраміди.

Отже, впровадження цифрових технологій створює сприятливі умови для розвитку взаємодії через інтернет, цифрові сервіси та платформи в умовах, що склалися, що дозволяє:

не обмежувати ланцюжки створення цінності певними ринковими сегментами та географічними територіями;

підвищити цінність пропозиції для клієнтів за рахунок створення партнерств з іншими постачальниками;

підвищити споживчу лояльність за рахунок розширених та (або) кастомізованих сервісів;

значно знизити трансакційні витрати; підвищити якість обслуговування;

знизити корупційну складову за рахунок переходу до автоматизованих форм звітності;

покращити змістовні аспекти регулювання за рахунок застосування смарт-контрактів;

за рахунок активного залучення суспільства до розробки державної політики у сфері вирішення соціально значущих питань підвищити рівень життя у регіонах.

Зростання ефектів від створення взаємодій здійснюється за рахунок реалізації наступних функцій:

збирання інформації від різних суб'єктів управління;

прийняття найбільш доцільних управлінських рішень;

надання інформації за запитом учасників міжфірмових взаємодій.

Серед основних перешкод впровадження цифрових технологій для вітчизняних підприємств можна виділити низьку бізнес-культуру, нестачу капіталу та високу вартість компетентного персоналу. Проблема цифровізації мислення суспільства безпосередньо пов'язана з необхідністю модернізації

освіти, створенням умов перенавчання і, відповідно, з нестачею кваліфікованих викладачів. При цьому кадрове питання відіграє ключову роль для розвитку цифрової економіки, оскільки вона будується на знаннях, навичках, здатності до навчання, гнучкості персоналу, який розробляє та впроваджує нові технології.

Висновки. Здійснення повноцінної послідовної цифровізації економіки дозволить якісно змінити її структуру, що детермінує розвиток довгострокових можливостей. Перевагою цифрової економіки перед матеріальним обміном є невичерпність електронних товарів та необмежений доступ до них, в той час як матеріальні товари обмежені так само, як і доступ до них. Поступово цифрова економіка виходить за межі комерційних рамок, проникає у великі компанії та корпорації, а також в урядові організації та структури. Звідси можна зробити висновок, що цифрова економіка поступово стає головним видом товарно-грошових відносин, де споживачі отримуватимуть необхідні їм товари та послуги практично миттєво.

Література.

1. **Легомінова С. В.** Концептуальні засади стратегічного управління конкурентними перевагами підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 18. 2017. С. 250-255. URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/48.pdf>
2. **Левковець О. М.** Організаційний розвиток в епоху вуса: концепція, технології, потенціал. *Економічна теорія та право*. № 4 (43) 2020. С. 46-71. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/46-71.pdf>
3. McKinsey Global Institute (2015), Raising your Digital Quotient. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/raising-your-digital-quotient>
4. **Пищуліна О.** Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. К.: Центр Разумкова. Видавництво "Заповіт" URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
5. **Левковець О. М.** Інноваційні бізнес-моделі: особливості формування. *Економічна теорія та право*. № 2 (37) 2019. С. 172-182. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/172-183.pdf>
6. **Іванченко Н. О., Кудрицька Ж. В., Рекачинська К. В.** Бізнес-моделі в умовах цифрових трансформацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління Том 31 (70). № 3, 2020. С. 185-190. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_3/31_70_3_2/33.pdf
7. **Білик О. І.** Вплив цифрової економіки на зменшення негативних наслідків соціального ризику. *Проблеми економіки та управління*. Вип. 4, 2019. С. 8-16. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19800/semi22019-10-18.pdf>
8. **Хандій О. О., Шамілева Л. Л.** Вплив цифрових трансформацій на економіку та сферу праці: соціально-економічні ризики та наслідки *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 3. С. 181-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2019_3_24
9. Україна 2030e – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-2>
10. **Гражевська Н. І., Чигиринський А. М.** Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 53-57. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4993&i=8>
11. Цифрова адженда України – 2020 ("Цифровий порядок денний" – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0) Першочергові сфери, ініціативи, проекти "цифровізації" України до 2020 року. К.: ГС "Хай-тек офіс Україна", 2016. 90 с. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
12. **Компанієць В. В., Крацер В. В.** Щодо впливу цифрової революції на економіку та людину: ефекти цифровізації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 68, 2019. С. 33-50. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/188989>

13. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 2. С. 4–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecmebi_2018_2_3

14. Правове забезпечення віртуалізації інфраструктури національної економіки України : монографія / [О. В. Шаповалова, Л. С. Шевченко, А. В. Стріжкова та ін.] ; за ред. С. В. Глібка, А. В. Стріжкової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. 184 с. URL: <https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/12943/1/Mono2019.pdf>

References.

1. *Lehominova, S.V.* (2017). «Conceptual principles of strategic management of competitive advantages of enterprises». *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*. vol 18, pp. 250-255. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/48.pdf>.

2. *Levkovets, O.M.* (2020). «Organizational development in the era of vuca: concept, technologies, potential». *Ekonomichna teoriia ta pravo*. no 4 (43), pp. 46-71. Available at: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/46-71.pdf>.

3. Raising your Digital Quotient. Available at: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/raising-your-digital-quotient>.

4. *Pyshchulina, O.* (2020). Tsyfrova ekonomika: trendy, ryzyky ta sotsialni determinanty. [Digital economy: trends, risks and social determinants]. Tsentrazumkova. Vydavnytstvo «Zapovit». Kyiv. Ukraine. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf.

5. *Levkovets, O.M.* (2019). «Innovative business models: peculiarities of formation». *Ekonomichna teoriia ta pravo*. no. 2 (37), pp. 172-182. Available at: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/172-183.pdf>.

6. *Ivanchenko, N.O., Kudrytska, Zh.V., Rekachynska, K.V.* (2020). «Business models in conditions of digital transformations». *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*. vol 31 (70), no. 3, pp. 185-190. Available at: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_3/31_70_3_2/33.pdf.

7. *Bilyk, O.I.* (2019). «The impact of the digital economy on reducing the negative consequences of social risk». *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*. vol. 4, pp. 8-16. Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19800/semi22019-10-18.pdf>.

8. *Khandii, O.O., Shamileva, L.L.* (2019). «The impact of digital transformations on the economy and the sphere of work: socio-economic risks and consequences». *Ekonomichniy visnyk Donbasu*. no. 3, pp. 181-188. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2019_3_24.

9. Ukraine 2030e – kraina z rozvynutoiu tsyfrovou ekonomikou [Ukraine 2030e is a country with a developed digital economy]. Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-2>.

10. *Hrazhevska, N.I., Chyhyrynskyi, A.M.* (2021). «Digital transformation of the economy in conditions of increased global risks and threats». *Ekonomika ta derzhava*. no. 8, pp. 53–57. Available at: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4993&i=8>.

11. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 («Tsyfrovyi poriadok denni» – 2020) Kontseptualni zasady (versiia 1.0) Pershocherhovi sfery, initsiatyvy, proekty «tsyfrovizatsii» Ukrainy do 2020 roku. [Digital agenda of Ukraine – 2020 («Digital agenda» – 2020) Conceptual principles (version 1.0) Priority areas, initiatives, projects of «digitalization» of Ukraine by 2020]. Available at: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

12. *Kompaniets, V.V., Kratser, V.V.* (2019). «Regarding the impact of the digital revolution on the economy and people: the effects of digitalization». *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. no. 68, pp. 33-50. Available at: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/188989>.

13. *Hudz O.Ye.* (2018). «Digital economy: changing values and orientations of enterprise management». *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*. no. 2, pp. 4-12.

14. *Shapovalova, O.V., Shevchenko, L.S., Strizhkova, A.V.* (2019). *Pravove zabezpechennia virtualizatsii infrastruktury natsionalnoi ekonomiky Ukrainy*. [Legal support for the virtualization of the infrastructure of the national economy of Ukraine]. In Hlibka, S.V., Strizhkovo, A.V. (eds). NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy. Kharkiv. Ukraine. Available at: <https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/12943/1/Mono2019.pdf>.

Abstract

Seleznova H. Modelling of marketing management algorithms of related economic systems.

In recent decades, the world has been experiencing the modernization of traditional manufacturing and service industries in the global penetration of new information technologies into all spheres of social life. Digitization (or the economy dependent on digital technologies) gives a new impetus to creating new markets, new digital skills, and opportunities in society, business, and the state. Digitization of the economy is a particular stage of the modern development of scientific and technical progress, which is associated with the comprehensive implementation of Internet networks, computer and information technologies, electronic trade and commerce, cloud services in industrial, social, public, and other spheres of activity, as well as affect all sectors of the economy. The development of information technologies and systems today facilitates the work and management of the company. It improves the enterprise's activity in general, creating new opportunities and

increasing the efficiency of the creation of each employee and staff in general. The impact of information technologies is at all stages of the company's activity – from business planning to changing the direction of action. Currently, completing industrialization and transitioning to Industry 4.0, the country is digitizing all economic activity, creating and developing new innovative products and technologies at an accelerated pace, dominated by digital platforms, artificial intelligence, informatization, and automation. The main goal of the economic transformation processes of digitization is the transformation of production into a flexible one adapted to existing realities, which increases the country's competitiveness in the "digital space". Digitization is a means of obtaining the necessary results that meet modern society's and businesses' needs for additional profits. The digital economy requires knowledge about advanced goods and services and increasing the importance of innovation in the sustainable development of the world economy. The amount of information inherent in the digital economy fundamentally changes the functioning of markets, creating new development opportunities. Management processes are also changing, which in the digital economy are based on the transparency of management and decision-making processes and on the completeness and accuracy of source information. Digital technologies make it possible to process large amounts of information to make optimal economic decisions, as well as improve the quality of the processed data.

Keywords: digital economy, digital technologies, digitalization, economic processes, competitive environment.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Селезньова Г. О. Процеси цифровізації економіки та їх вплив на конкурентне середовище. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 1-2. С. 6-12.

Seleznova H. Modelling of marketing management algorithms of related economic systems. Actual problems of innovative economy and law. 2023. No. 1-2, pp. 6-12.

УДК 631.1:332.146; JEL classification: Q10; R10
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-1-2>

СМІГУНОВА Олена Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування,
Державний біотехнологічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-9660-3361>
ГАЦЬКО Анатолій Федорович, доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування,
Державний біотехнологічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-6834-5043>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТУПАЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОЇ СФЕРИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Смігунова О. В., Гацько А. Ф. Забезпечення поступального розвитку агропромислової сфери харківської області в контексті стратегії смарт-спеціалізації.

За станом на початок 2022 р. Україна визначилась як країна з потужною аграрною економікою. Разом зі зростанням таких економічних показників, як частка в структурі ВВП, інвестиціях, валовій доданій вартості, частка у сплачених податках, відзначено зростання частки сільськогосподарської продукції в структурі експорту. Маючи статус одного з найбільших постачальників аграрної продукції на світовий ринок, Україна значною мірою виконувала роль гаранта продовольчої безпеки світу. У контексті євроінтеграційних прагнень України та отримання статусу держави-кандидата в члени Європейського Союзу актуалізуються питання вивчення засад політики смарт-спеціалізації, яка в країнах-членах ЄС наразі ефективним засобом заохочення регіонів до прийняття більш стратегічного підходу до їх розвитку. Програми стратегічного розвитку регіонів України спрямовані здебільшого на забезпечення сталого розвитку галузей промисловості і часто нехтування економічної ролі та інвестиційної привабливості сільського господарства. До початку повномасштабного вторгнення росії Харківська область мала потужний ресурсний потенціал, що значною мірою сформувався шляхом реалізації інновацій. Доволі високий рівень розвитку демонстрували як виробники промислових товарів (передусім у сфері машинобудування, фармацевтики, ІТ-технологій), так і агропродовольчої сфери. Їх спільні зусилля з численними науково-дослідними установами та університетами сприятимуть поступальному розвитку регіону шляхом формування синергетичного ефекту. На регіональному рівні розумна спеціалізація агропродовольчої сфери розглядається як стратегія ефективною взаємодії суб'єктів господарювання, наукових установ, органів державної влади та ін. задля забезпечення поступального розвитку як окремих підприємств, так і агропромислових структур, створених за допомогою інтеграційних зв'язків, зокрема шляхом включення елементів ланцюга створення вартості. Створення сприятливого інвестиційного клімату в регіоні, політична та організаційна підтримка дозволять підприємницьким структурам узгодити свої інтереси з регіональними та національними інтересами.

Ключові слова: смарт-спеціалізація, поступальний розвиток, агропродовольча сфера, продовольча безпека, сільські території, інновації, інвестиції.

Вступ і постановка проблеми. У дослідженні, проведених Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН, відзначено зростання попиту на